

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Практикум
з навчальної дисципліни
"ДЕРЖАВНЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ
УПРАВЛІННЯ"**

**для студентів галузі знань 0306
"Менеджмент та адміністрування"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2012

Затверджено на засіданні кафедри економіки і оцінки майна підприємств.
Протокол № 7 від 21.03.2012 р.

Укладач Піддубна Л. І.

П69 Практикум з навчальної дисципліни "Державне та регіональне управління" для студентів галузі знань 0306 "Менеджмент та адміністрування" всіх форм навчання / укл. Піддубна Л. І. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 48 с. (Укр. мов.)

Подано практичні завдання та методичні рекомендації до їх виконання, що дасть змогу оволодіти теоретичними матеріалами з навчальної дисципліни за наведеними темами.

Рекомендовано для студентів галузі знань 0306 "Менеджмент та адміністрування".

Вступ

Сучасна економічна наука не ставить питання: необхідно чи ні державне управління соціально-економічним розвитком країни. Відповідь має однозначний характер: у сучасному світі державне управління є невід'ємним та обов'язковим чинником сталого та успішного розвитку країни, обов'язковою умовою її ефективного інтегрування у сучасні світогосподарські зв'язки та відносини. Про важливість державного управління свідчить і те, що у глобальному індексі конкурентоспроможності країн, який розраховується Всесвітнім економічним форумом, більш ніж 70 % показників так чи інакше пов'язані з ефективністю державного управління. Саме ефективність, якість і адекватність державного управління є основною проблемою досліджень у галузі управління на макрорівні.

Виконання практичних завдань дозволить сформувати у студентів систему базових знань про основні принципи, закономірності формування і реалізації владних функцій суб'єктів політичної діяльності, у першу чергу – держави, розкрити методологію, методики та організаційні основи державного управління.

Практичні завдання необхідно виконувати після вивчення зазначених тем навчальної дисципліни "Державне та регіональне управління", використовуючи рекомендовану літературу, робочу програму й методичні рекомендації для виконання завдань.

Змістовний модуль № 1

Теоретико-методологічні засади державного та регіонального управління

Тема 1. Основи теорії державного управління

1. Державне управління як системне суспільне явище: суть, мета, системні характеристики.
2. Семінар-дискусія "Теорії державного управління".
3. Семінар-дискусія "Еволюція теорій державного регулювання економіки".
4. Державне та регіональне управління у системі суспільних наук: предмет, об'єкт вивчення.
5. Методи розрахунку ВВП, темпів приросту реального ВВП.

Практичне завдання № 1.1

Підготуйте доповідь про діяльність відомого американського економіста, лауреата Нобелівської премії Саймона Кузнеця. Особливу увагу приділить його науковим роботам з вимірювання об'єму національного виробництва.

Практичне завдання № 1.2

2.1. Розкрийте зміст та методи розрахунку валового внутрішнього продукту (ВВП) (дохідний, витратний та за доданою вартістю), Валового внутрішнього продукту на душу населення, темпів приросту номінального та реального ВВП. Визначте країн-лідерів за цими показниками.

2.2. Підготуйте доповідь про динаміку ВВП України за останні 20-років, його структуру, зробіть висновки щодо позиції України у світі за показниками ВВП та ВВП на душу населення.

Практичне завдання № 1.3

На підставі даних, наведених у табл. 1.1, розрахувати реальний ВВП України у зазначені роки, темпи зростання й приросту реального й номінального ВВП. А також визначити темпи інфляції через дефлятор ВВП.

Таблиця 1.1

Номінальний ВВП та індекс цін в Україні 2009 – 2011 рр.

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Номінальний ВВП, млрд грн	914,720	1 082,6	1 316,6
Індекс цін	1,123	1,091	1,046

Методичні рекомендації

1. Реальний ВВП розраховується за допомогою коректування номінального ВВП на індекс цін.

2. Дефлятор ВВП фактично дорівнює відношенню номінального ВВП до реального в поточному періоді. Як основу для розрахунків темпу інфляції використовується дефлятор ВВП:

$$\text{Темп інфляції} = \frac{\text{Індекс цін поточного року} - \text{Індекс цін попереднього року}}{\text{Індекс цін попереднього року}}$$

Практичне завдання № 1.4

Визначити величину чистого національного продукту в прогнозованому році, якщо імпорт збільшиться на 6 %, а експорт – 14 %. Як зміниться

величина валового внутрішнього продукту в державі у прогнозованому році за цих умов?

Вихідні дані

Економіка держави в поточному році характеризується такими показниками: експорт – 550 млрд грн, імпорт – 580 млрд грн, споживчі витрати – 700 млрд грн, державні витрати – 220 млрд грн, інвестиції – 200 млрд грн, амортизація – 5 млрд грн.

Методичні рекомендації

Чистий національний продукт – це сумарний обсяг вартості всіх товарів і послуг, які країна за певний проміжок часу зробила і спожила з вирахуванням суми амортизації – вартості зношування основних фондів.

Тема 2. Державна влада та державне управління

1. Сутність, риси та функції сучасної держави.
2. Принципи та мета державного управління.
3. Ознайомлення з методикою побудови дерева цілей.
4. Методи державного управління.
5. Ознайомлення з методами планово-економічних розрахунків: (прогнозування обсягів необхідних капіталовкладень, складання балансу попиту та пропозиції окремих товарів).
6. Семінар-дискусія на тему "Особливості, переваги і недоліки федеративної та унітарної організації державного управління".
7. Семінар-дискусія "Можливості застосування зарубіжного досвіду державного управління у вітчизняній практиці".

Практичне завдання № 2.1

Ознайомтесь з методичними рекомендаціями щодо побудови дерева цілей.

Дерево цілей – це графічне зображення зв'язку між цілями та засобами їх досягнення, побудоване за принципом дедуктивної логіки і із застосуванням евристичних процедур. Дерево цілей дозволяє уявити повну картину взаємозв'язків майбутніх подій аж до одержання переліку конкретних завдань і отримати інформацію про їх відносну важливість. Воно забезпечує роботу з доведення цілей до безпосередніх виконавців шляхом побудови відповідності між організаційною структурою управління і структурою цілей.

При побудові дерева цілей використовуються такі їх властивості, як підпорядкованість, розкладеність і співвідносна важливість. Підпорядкованість цілей обумовлюється наявністю ієрархії за часом і важливістю (значимістю). Розкладеність полягає у тому, що кожна мета даного рівня ділиться на підцілі більш низького рівня. Наприклад, цілі держави у цілому розгортаються в цілі окремих регіонів, цілі регіонів – в цілі окремих міст, селищ тощо.

Співвідносна важливість цілей полягає у тому, що цілі одного і того ж рівня мають різне значення для досягнення цілі більш високого рівня. Це дозволяє ранжувати цілі за ступенем важливості, кількісно визначати їх співвідносну важливість через коефіцієнт значущості.

Побудова дерева цілей починається з формування головної мети. Кожну ціль більш високого рівня можна представити як самостійну систему, що включає в себе цілі більш низького рівня (підцілі) як її елементи. При цьому необхідно встановити повний склад підцілей. Мета другого рівня може бути розчленована на цілі третього і наступних рівнів. Ознакою завершення побудови дерева цілей є формулювання таких цілей, які далі не розчленовуються і дають кінцеві результати, визначені головною метою.

Завдання. Побудуйте графічну модель дерева цілей з вирішення таких проблем:

1. Отримання оцінки "12 балів" з дисципліни "Державне та регіональне управління".
2. Отримати посвідчення водія автомобілів класу "Б".
3. Проведення вечірки з нагоди Дня народження.

Практичне завдання 2.2

Визначити обсяг централізованих капітальних вкладень, необхідних для введення в дію житлової площі.

Вихідні дані

1. Чисельність населення, що потребує поліпшення житлових умов за рахунок державних централізованих капітальних вкладень, становить 1 120 тис. осіб.
2. Норматив забезпеченості населення загальною площею квартир – 13,65 м. кв. / осіб.
3. Введення в дію житла за рахунок капітальних вкладень минулих років – 30 000 тис. м. кв.

4. Вибуття з експлуатації житла, що перебуває у користуванні населення, потреба в житлі якого забезпечується централізовано – 4 000 тис. м. кв.
5. Питомі капітальні вкладення на будівництво житла – 4000 грн / м. кв.

Практичне завдання 2.3

Скласти баланс попиту і пропозиції та визначити експортні можливості цукру в прогнозованому році.

Вихідні дані

1. Виробництво цукру в базовому році – 2 520 тис. т.
2. Темп приросту виробництва цукру в прогнозованому році – -20 %.
3. Кількість населення в базовому році – 46,5 млн осіб.
4. Темп приросту населення у прогнозованому році – -2 %.
5. Споживання цукру на одну особу за рік – 39 кг.
6. Залишки цукру на початок прогнозного періоду – 320 тис. т.
7. Імпорт цукру у прогнозованому році – 250 тис. т.
8. Поповнення державного резерву – 82 тис. т.

Методичні рекомендації

У системі планових і прогнозних балансів провідне місце займають матеріальні баланси – промислової і сільськогосподарської сировини та матеріалів, палива, електроенергії, виробничих потужностей. Найчастіше матеріальні баланси розробляють у відповідних одиницях виміру (тони, метри, екземпляри і таке інше). Усі баланси мають дві частини: ресурси за основними джерелами надходжень (невикористані залишки на початок року, виробництво, імпорт і таке інше) і розподіл наявних ресурсів за основними напрямками (виробничо-експлуатаційні потреби внутрішнє споживання, експорт, поповнення держрезерву, залишки на кінець періоду і т. д.).

Практичне завдання 2.4

Заповніть таблицю 2.1.

Таблиця 2.1

Характерні риси устроїв країн світу

Тип політичного устрою	Характеристика	Переваги	Недоліки
Унітарна держава			
Федеративна держава			

Тема 3. Державне управління в окремих сферах суспільного розвитку

1. Семінар-дискусія "Особливості та завдання державної структурної та інвестиційної політики".
2. Кейс-метод "Зарубіжний досвід стимулювання інноваційної активності".
3. Семінар-дискусія "Актуальні питання вітчизняної фінансової політики: фінансово-бюджетна та грошово-кредитна сфери".
4. Кейс-метод "Досвід закордонних країн у приборканні інфляційних процесів".
5. Кейс-метод "Стан, структура та динаміка платіжного балансу України".
6. Державне регулювання ринку праці.
7. Соціальна політика держави.
8. Семінар-дискусія "Першочергові завдання державного регулювання освіти, науки і культури".

Практичне завдання 3.1

Підготуйте доповідь про динаміку структури промисловості України за останні 20 років, про наявні в ній технологічні уклади та основні першочергові завдання державного регулювання цієї сфери. Доповідь доповніть також інформацією про особливості структури промисловості Харківської області.

Практичне завдання 3.2

Ознайомтесь з механізмом стимулювання інноваційної активності підприємств у Великобританії. Як досвід цієї країни може бути використаний (чи вже використовується) в Україні? Підготуйте доповіді з прикладами стимулювання інноваційної діяльності в інших країнах світу, наприклад в США, Франції, Німеччині, Японії, Індії. Який відсоток ВВП використовується на фінансування інноваційної діяльності у розвинених країнах і в Україні?

Ключовим механізмом державної підтримки розвитку науки і високих технологій в Великобританії є застосування податкових пільг для організацій, що займаються дослідженнями і науковими розробками. Критерієм віднесення окремих видів діяльності до досліджень і розробок присвячений окремий документ: "Керівництво з визначення досліджень і розробок з метою оподаткування", прийнятий у 2004 році. Роз'яснення з питань віднесення наукової діяльності до досліджень і розробок можна отримати в Міністерстві у справах бізнесу, підприємництва і реформ в галузі державного регулювання. Право на податкові відрахування щодо податку на прибуток отримують всі компанії, які щорічно вкладають понад 10 000 фунтів стерлінгів у наукову діяльність.

Витрати компанії на дослідження і розробки, щодо яких застосовуються податкові пільги, визначаються досить широко і включають в себе: 1) витрати по найму персоналу, прямо або побічно залученого у здійснення досліджень і розробок; 2) придбання матеріалів, які безпосередньо використовуються при здійсненні досліджень і розробок (у загальному сенсі фізичні матеріали, споживані в рамках здійснення досліджень і розробок); 3) витрати на електроенергію, воду, паливо і програмне забезпечення, що безпосередньо використовуються з метою досліджень і розробок. Розмір пільги залежить від величини компанії і складає: 150 % від витрат на дослідження і розробки для малих і середніх компаній; 125 % від витрат на дослідження і розробки для великих компаній. Додатково компанії мають право користуватися прискореною амортизацією щодо окремих видів придбаних основних засобів (обладнання, автомобілі тощо), які використовуються для досліджень і розробок.

Слід зазначити, що в області постійного вдосконалення механізму податкових пільг держава постійно підтримує діалог з бізнес-спільнотою. З 2000 року Королівською податковою і митною службою було видано ряд інформаційних листів, документів, повідомлень і посібників, що роз'яснюють окремі питання застосування пільг на корпоративний податок у відношенні доходів, пов'язаних з інноваційною діяльністю. Така співпраця призвела не тільки до введення податкових пільг, а й до прозорості та ефективності регулювання відповідних відносин. Не дивно, що стратегія налагодження і підтримки діалогу між державою і приватним сектором, реалізована у Великобританії, була визнаний на міжнародному рівні в якості кращої практичної моделі по застосуванню подібних заходів.

Важливу роль у розвитку інноваційної політики Великобританії відіграє створення інформаційної підтримки інноваційної діяльності. Зокрема, з цією метою Міністерство інновацій, вищих навчальних закладів та підвищення кваліфікації на своєму офіційному сайті розміщує великий масив документів, які можуть виявитися корисними учасникам інноваційного процесу. Особливий інтерес становлять запропоновані Міністерством модельні контракти, спрямовані на передачу або використання права власності на результати інтелектуальної діяльності в області інновацій. Дані контракти були підготовлені робочою групою, в яку увійшли представники університетів, регіональних Агентств розвитку, Асоціації малих підприємств, різних міністерств і приватних компаній. Діяльність групи була розпочато в 2004 році і до цього часу підготовлено п'ять контрактів – п'ять моделей взаємодії науково-дослідних і комерційних організацій.

Поряд із зазначеними заходами підтримки у Великобританії необхідно відзначити і активне формування інфраструктурної основи ведення іннова-

ційної діяльності. Зокрема велике поширення одержали компанії, що здійснюють консультаційні та сервісні послуги в області технологічного розвитку. Такі компанії спочатку створювалися на базі університетів та є власниками різних інноваційних центрів, які надають офіси та лабораторії для молодих інноваційних компаній. Також вони беруть участь в посередницькій діяльності між розробниками інноваційних ідей та представниками бізнесу, які готові використовувати такі ідеї на практиці.

Практичне завдання 3.3.

Розкрийте особливості сучасної фінансово-бюджетної політики України, охарактеризуйте структуру доходної та витратної частин державного бюджету України. Зробіть висновки щодо боргової безпеки нашої держави, опираючись на дані, приведені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Стандартна модель оцінки боргової безпеки держави¹

Назва показника	Економічний зміст	Прийнятний рівень, %	Значення показника в Україні
Відношення зовнішнього боргу до ВВП	Показує загальний рівень боргової складової національної економіки	до 60	
Відношення зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг	Демонструє довгострокову спроможність держави акумулювати валютні надходження для покриття зовнішніх боргових зобов'язань	100 – 200 %	
Відношення платежів з обслуговування державного боргу до експорту товарів і послуг	Коефіцієнт обслуговування боргу, який показує, яка частина валютних надходжень країни повертається за кордон	до 18 %	
Відношення платежів з обслуговування боргу до розміру державного бюджету	Коефіцієнт обслуговування боргу, який показує, яка частина валютних надходжень країни повертається за кордон	до 25 %	
Відношення платежів з обслуговування боргу до валових резервів НБУ	Визначає спроможність центрального банку країни здійснювати платежі в рахунок погашення державного боргу	до 25 %	
Відношення платежів з обслуговування боргу до ВВП	до 5 %	
Відношення боргу міжнародним організаціям до зовнішнього боргу	Відображає залежність держави від фінансування міжнародними організаціями	до 30 %	

¹ Global Development Finance. Volume 1: Analysis and Summary Tables. – Washington, 1997. – p. 219; Длугопольский О. В. Теорія економіки державного сектора : навч. посібн. / Длугопольский О. В. – К. : «ВД» «Професіонал», 2007. – 592 с.

Практичне завдання 3.4

Підготуйте доповідь за темою "Сучасна грошово-кредитна політика України", у якій розкрийте особливості основних грошово-кредитних параметрів: динаміка обсягу грошової маси в Україні, коефіцієнту монетизації, швидкості обігу грошей, норма резервування, ставка відсотка за кредитами та депозитами тощо. У чому особливості грошово-кредитної політики України та розвинених країн Заходу?

Практичне завдання 3.5

Охарактеризуйте структуру платіжного балансу України за поточний рік, у чому особливості структури експорту та імпорту товарів та послуг? Проаналізуйте дані платіжного балансу України за 2009 – 2010 рр. (табл. 3.2) і з'ясуйте наведені далі питання.

1. Визначте рахунок поточних операцій у 2009 – 2010 рр. та поміркуйте над його характеристиками.

2. Визначте рахунок операцій з капіталом та фінансових операцій у 2009 – 2010 рр., проаналізуйте отримані дані.

3. Розрахуйте зведений баланс за два роки, зробіть висновки.

4. Визначте збільшення/зменшення резервних активів.

Таблиця 3.2.

Платіжний баланс України, млн. дол.

Статті платіжного балансу	2010 р.				2009 р.	2010 р.
	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.		
1	2	3	4	5	6	7
Експорт товарів та послуг	14 034	16 984	18 424	19 813	54 253	69 255
Імпорт товарів та послуг	-14 245	-16 583	-19 868	-22 409	-56 206	-73 105
Експорт товарів	10 438	12 904	13 406	15 443	40 394	52 191
Імпорт товарів	-11 667	-13 722	-16 509	-19 005	-44 701	-60 903
Експорт послуг	3 596	4 080	5 018	4 370	13 859	17 064
Імпорт послуг	-2 578	-2 861	-3 359	-3 404	-11 505	-12 202
Доходи (сальдо)	-340	-634	-443	-592	-2 440	-2 009
Поточні трансферти (сальдо)	608	728	797	842	2 661	2 975
Капітальні трансферти	2	2	3	1	137	8
Придбання/реалізація не фінансових активів	-6	1	168	16	458	179
Прямі інвестиції (сальдо)	923	1 196	1 470	2 170	4 654	5 759
Портфельні інвестиції (акціонерний капітал)	-20	-18	135	197	99	294
Кредити та облигації	-1 031	2 180	2 750	2 863	-9 137	6 762

1	2	3	4	5	6	7
Середньо і довгострокові кредити, облігації	-1 481	29	2 924	2 458	-4 663	3 930
Короткострокові кредити	450	2 151	-174	405	-4 474	2 832
Інший капітал	-598	1 244	-1 363	-4 371	-8 205	-5 088
у тому числі						
Готівкова валюта поза банками	-788	684	-1 685	-4 240	-9 713	-6 029
Помилки та упуцнення	-1 128	522	779	1 115	343	1 288
Фінансування	673	-5 100	-2 073	1 470	13 726	-5 030
Резервні активи (мінус: зростання)	673	-5 100	-3 971	-61	–	–
Використання ресурсів МВФ (чисте)	0	0	873	528	1 228	1 401
Виключне фінансування (кредит МВФ Уряду України)	0	0	1 025	1 003	4 798	2 028
Спеціальні права запозичення	0	0	0	0	2 046	–

Практичне завдання 3.6

Підготуйте доповідь про сучасний стан розвитку ринку праці України, акцентуючи увагу на такі аспекти: чисельність трудових ресурсів та економічно активного населення, рівень безробіття в Україні в загалі та по регіонам, навантаження на одне робоче місце, вікова структура безробітних, організація допомоги безробітним тощо.

Практичне завдання 3.7

Охарактеризуйте моделі соціальної політики в розвинених країнах та в Україні. Розкрийте особливості структури доходів та витрат населення в Україні та інших країнах світу, особливості розподілу доходів серед населення (децельний коефіцієнт, індекс Джині). Які основні соціальні стандарти та соціальні гарантії законодавчо затверджуються в Україні.

Тема 4. Роль різних гілок влади у процесі державного управління

1. Система органів державної влади: цілі та функції.
2. Ознайомлення з методами програмування та планування фінансово-бюджетної та грошово-кредитної сфери (складання зведеного балансу фінансових ресурсів, визначення величини грошової пропозиції при зміні обов'язкових резервів і т. д.).

Практичне завдання № 4.1

Скласти зведений баланс фінансових ресурсів держави² й визначити суми доходів, витрат і перевищення доходів над витратами або витрат над доходами.

Вихідні дані

1. Витрати бюджетів і державних позабюджетних фондів становлять відповідно 443 841,4 млн грн і 136 009,4 млн грн.

2. Доходи бюджетів і державних позабюджетних фондів становлять відповідно 4 433 841,4 млн грн і 136 098,2 млн грн.

3. Доходи державних підприємств дорівнюють їх витратам і становлять 203 941,2 млн грн.

4. Видатки на реалізацію національних програм розвитку економіки за рахунок довгострокових кредитів національних банків – 60 600 млн грн.

5. Сума коштів іноземних інвесторів дорівнює сумі витрат іноземних інвесторів на розвиток економіки і становить 60 000 млн грн.

6. Погашення основної суми зовнішнього боргу – 11 473,3 млн грн.

7. Довгострокові кредити на розвиток економіки, надані комерційними банками України – 60 600 млн грн.

8. Власні доходи Пенсійного фонду – 117 177,8 млн грн.

Методичні рекомендації

Зведений баланс фінансових ресурсів – баланс, що відображає обсяг фінансових ресурсів держави та напрями їхнього використання для фінансування загальнодержавних потреб.

Суть балансового методу планування і прогнозування полягає в узгодженні потреб і ресурсів у масштабі всього суспільства. Характерною особливістю балансів є дві їхні частини: одна частина характеризує ресурси держави за джерелами надходження і дорівнює іншій частині, що характеризує використання ресурсів в усіх напрямках їхніх витрат.

Практичне завдання 4.2

При зменшенні Національним банком норми обов'язкових банківських резервів до 18 %, визначить на скільки зміниться пропозиція грошей, якщо банк вирішить використати всі свої надлишкові резерви для видачі кредитів.

² Пропонується скласти прогноз балансу фінансових ресурсів України на 2010 р.

Вихідні дані

Сумарні резерви комерційних банків складають 2 млрд грн. Депозити цих банків дорівнюють 8 млрд грн. Обов'язкова норма резервування становить 20 %.

Методичні рекомендації

Пропозиція грошей за рахунок використання надлишкових резервів становить:

$$\text{Пропозиція грошей} = \text{надлишкові резерви} * \frac{1}{\text{Коефіцієнт норми резервування}}$$

Необхідно розрахувати зміну пропозиції кредитних грошей за рахунок зменшення норми обов'язкових резервів з 20 % до 18 %.

Тема 5. Державне управління на регіональному рівні

1. Державна регіональна економічна політика, її сутність та механізм реалізації.

2. Ознайомлення з методами програмування та планування фінансово-бюджетної та грошово-кредитної сфери (здійснення секвестру бюджету).

Практичне завдання 5.1

Здійснити секвестр витрат бюджету за кварта і визначити відсоток виконання затвердженого бюджету за витратами.

Вихідні дані

1. Надходження в бюджет (фактичні витрати після секвестру) за квартал – 4 065 млн грн.

2. Статті затвердженого бюджету і величина критичного мінімуму фінансування за кожною статтею наведені в табл. 5.1.

Таблиця 5.1.

Зведений бюджет

Статті витрат бюджету	Витрати затвердженого бюджету, млн грн	Критичний мінімум фінансування ("захищені" статті), млн грн
Фінансування послуг загального призначення	1 626	1 200
Фінансування суспільних послуг	1 897	1 500
Фінансування послуг, пов'язаних з економічною діяльністю	1 084	500
Інші витрати	813	400
Усього	5 420	3 600

Методичні рекомендації

Секвестр бюджету – корекція (збільшення або зменшення) витрат бюджету у зв'язку з відхиленням між сумою поточних і запланованих доходів бюджету.

Розподіл витрат, що перевищують суму "захищених" статей, здійснюється пропорційно структурі витрат затвердженого бюджету.

Практичне завдання 5.2

Використовуючи представлені у табл. 5.2. основні параметри грошово-кредитної політики:

1. Динаміку номінального й реального ВВП у 2009, 2010 та 2011 роках.
2. Рівень і темп зростання монетизації економіки у 2009, 2010, 2011 роках.

Таблиця 5.2.

Основні параметри грошово-кредитної політики в 2009 – 2011 рр.

Дата	Грошова маса, млрд грн	Швидкість обігу грошей, кількість обертів за рік	Індекс цін
На 01.01.2010	487,3	1,87	1,123
На 01.01.2011	598,4	1,81	1,091
На 01.01.2012	664,4	1,98	1,046

Методичні рекомендації

Швидкість обігу грошей розраховується як відношення величини номінального ВВП до величини грошової пропозиції (грошової маси). Рівень монетизації зворотною величиною від швидкості обігу грошей.

Змістовний модуль № 2

Конституційні засади побудови структур державного управління в Україні

Тема 6. Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування, роль в управлінні

1. Розподіл влади в Україні.
2. Кейс-метод "Особливості місцевого самоврядування у розвинених країнах".
3. Державне програмування та планування у соціальній сфері (складання балансу грошових доходів населення).
4. Ділова гра "Пошук компромісних рішень в економіці".

Практичне завдання 6.1

Підготуйте доповідь на тему "Особливості місцевого самоврядування у розвинених країнах". Заповніть табл. 6.1 "Головні характеристики макросистем місцевого управління"

Таблиця 6.1

Головні характеристики макросистем місцевого управління

Правові концепції	Норма права	Органи управління
Романська макросистема місцевого самоуправління		
Британська макросистема місцевого самоуправління		
Германська макросистема місцевого самоуправління		
Американська макросистема місцевого самоуправління		
Скандинавська макросистема місцевого самоуправління		

Практичне завдання 6.2

Скласти баланс грошових доходів і витрат населення України у 2011 році і визначити перевищення доходів над витратами або витрат над доходами.

Вихідні дані

1. Обов'язкові платежі і добровільні внески – 83 778 млн грн.
2. Оплата праці робітників і службовців – 521066 млн. грн.
3. Соціальна допомога (пенсії, стипендії, субсидії) – 262744 млн.грн.
4. Нагромадження нефінансових активів – 30856 млн.грн.
5. Прибуток від підприємницької діяльності та змішаний дохід – 198512 млн.грн.
6. Придбання цінних паперів та інших фінансових активів – 83 069 млн грн.
7. Придбання товарів та послуг – 1 024 249 млн грн.
8. Одержані доходи від власності – 68 059 млн грн.
9. Поточні податки на майно, доходи – 60 686 млн грн.
10. Одержані соціальні трансферти – 463 368 млн грн.
11. Сплачені доходи від власності – 29 053.

Методичні рекомендації

Баланс грошових доходів і витрат населення – система взаємопов'язаних показників, що відображають формування грошових доходів населення та їх використання. На підставі такого балансу прогнозують та аналізують як фінансові відносини населення з державою, підприємствами, організаціями, установами, так і рух коштів населення в готівковій і безготівковій формах.

Основним призначенням цього балансу є:

прогнозування грошових доходів населення за їх видами;

обґрунтування прогнозів товарообороту в роздрібній торгівлі і сфері платних послуг;

прогнозування обов'язкових платежів та добровільних внесків населення у формі податків, зборів, які надходять до бюджету, внесків з усіх видів страхування, залучення коштів населення у вклади та цінні папери;

забезпечення збалансованості між доходами і витратами населення.

Тема 7. Центральні органи виконавчої влади в Україні

1. Семінар-дискусія "Порівняння функцій та структури вищого виконавчого органу України та інших країн".

2. Державне програмування та планування у соціальній сфері (визначення збитків від безробіття, складання балансу ринку праці).

3. Ділова гра "Банківська система та регулювання ринку".

Практичне завдання 7.1

Заповніть табл. 7.1.

Таблиця .7.1

Характеристика урядів різних країн

Признак класифікації	Класифікація	Особливості
Форми уряду	Парламентські країни	
	Президентські країни	
	Дуалістична модель	
Види урядів	За партійним складом	
	Залежно від підтримки уряду парламентом	
Порядок формування уряду	Парламентський порядок	
	Позапарламентський порядок	
Повноваження уряду	-----	
Відповідальність уряду	-----	

Практичне завдання 7.2

Визначити чисельність трудових ресурсів у прогнозованому році.

Вихідні дані

Чисельність населення в працездатному віці у прогнозованому році становить 40 %.

Чисельність населення в базисному році – 45 778,5 тис. осіб.

Чисельність населення у віці до 16 років у прогнозованому році становить 7 004,1 тис. осіб.

Питома вага працюючих у прогнозованому році серед осіб пенсійного віку – 27,7 %, серед підлітків молодше 16 років – 0,7 %.

Чисельність непрацюючих працездатного віку, що одержують пенсії на пільгових умовах у прогнозованому році – 400 тис. осіб.

Чисельність непрацюючих інвалідів 1-ї та 2-ї груп у працездатному віці – 300 тис. осіб.

Сальдо міграції трудових ресурсів у прогнозованому році – 30 тис. осіб.

Темп зростання населення у прогнозованому році – 98 %.

Методичні рекомендації

Чисельність трудових ресурсів складається з чисельності працездатного населення в працездатному віці, чисельності працюючих осіб пенсійного віку і працюючих підлітків молодше 16 років. Також на чисельність трудових ресурсів впливає міграційне сальдо.

Практичне завдання 7.3

Скласти баланс ринку праці та визначити чисельність безробітних на кінець року.

Вихідні дані

Зростання кількості робочих місць за рахунок підвищення коефіцієнта змінності роботи підприємств – 4 тис. осіб.

Чисельність випускників навчальних закладів – 105 тис. осіб.

Чисельність осіб, звільнених з народного господарства – 235 тис. осіб.

Чисельність підлітків молодше 16 років – 218 тис. осіб.

Створення нових робочих місць за рахунок інвестицій – 265 тис. осіб.

Чисельність незайнятих осіб інших категорій – 290 тис. осіб.

Кількість робочих місць, звільнених у зв'язку з виходом працівників на пенсію, призивом до збройних сил та інших обставин – 352 тис. осіб.

Збільшення кількості робочих місць за рахунок використання гнучких форм зайнятості населення – 8 тис. осіб.

Чисельність безробітних на початок року – 65 тис. осіб.

Збільшення попиту на робочу силу за рахунок інших факторів – 62 тис. осіб.

Методичні рекомендації

Для обґрунтування забезпеченості робочою силою, прогнозу рівня безробіття в країні розробляють баланс ринку праці, що показує з однієї сторони пропозицію робочої сили (кількість безробітних на початок року, число звільнених з різних причин, кількість випускників тощо), а з іншої – попит на робочу силу (кількість вакантних місць на початок року, створення нових робочих місць тощо).

Тема 8. Регіональні органи державного управління

1. Функції місцевих державних адміністрацій.
2. Державне програмування та планування структурної перебудови економіки (визначення обсягу та структури необхідних капіталовкладень).
3. Ділова гра "Розробка бюджету міста".

Практичне завдання 8.1

Підготуйте доповідь про функції місцевих державних адміністрацій, їх повноваження та відповідальність. Охарактеризуйте конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій. У чому полягає особливість організації та діяльності органів місцевої державної виконавчої влади у містах Києві та Севастополі?

Практичне завдання 8.2

Визначити потребу в капітальних вкладеннях у промисловість, сільське господарство й будівництво у прогнозованому році (таблиця 8.1).

Вихідні дані

Національний дохід у базисному році – 5 400 млн. грн.

Темп приросту національного доходу в прогнозованому році в порівнянні з базисним – 2 %.

Таблиця 8.1

Структура національного доходу за галузями

Галузі	Структура річного приросту національного доходу, %	Нормативні коефіцієнти загальної ефективності капітальних вкладень
Промисловість	62	0,22
Сільське господарство	14	0,16
Капітальне будівництво	16	0,7
Інші	8	–
УСЬОГО	100	–

Методичні рекомендації

Визначити структуру річного приросту національного доходу в прогнозованому році в грошовому виразі.

Потребу в капітальних вкладеннях у промисловість, сільське господарство й будівництво визначити завдяки відповідним нормативним коефіцієнтам загальної ефективності капітальних вкладень.

Практичне завдання 8.3

Визначити обсяг і структуру споживання прокату чорних металів у прогнозованому році (табл. 8.2).

Таблиця 8.2

Обсяг і структура споживання чорних металів у прогнозованому році

Галузі	Обсяг виробництва в базисному році, млн грн	Норма витрат прокату на 1 млрд грн продукції, т	Темп зростання виробництва в прогнозованому році в порівнянні з базисним, %
Машинобудування	22 800	80	105
Промисловість будматеріалів	4 600	32	95
Капітальне будівництво	5 400	18	90
Інші	12 000	25	100

Тема 9. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні

1. Історичний аспект становлення місцевого самоврядування в Україні.
2. Семінар-дискусія "Громадянин та громадянство у глобалізаційних процесах".
3. Державне програмування та планування структурної перебудови економіки (визначення експортних можливостей певного товару).

Практичне завдання 9.1

Заповніть табл. 9.1, в якій потрібно визначити певні особливості кожного з етапів становлення місцевого самоврядування в Україні.

Таблиця 9.1.

Історичний аспект становлення місцевого самоврядування в Україні

Етапи становлення	Особливості
Місцеве самоврядування в античних державах українського Причорномор'я	
Місцеве самоврядування за часів Київської Русі	
Місцеве самоврядування в Українських землях у складі Великого князівства Литовського і Польського Королівства	
Місцеве самоврядування в Українських землях у складі Російської імперії	
Місцеве самоврядування в Україні після Жовтневої революції	
Формування системи місцевого самоврядування в незалежній Україні	

Практичне завдання 9.2

Визначити нормативи виробництва найважливіших видів промислової продукції на 1 млн грн товарної продукції промисловості (збільшений коефіцієнт) та розрахувати об'єм виробництва в останньому році прогнозованого періоду (п'ятирічки) і визначити, яким чином він зміниться.

Вихідні дані

Випуск важливих для економіки видів продукції в базисному році та зміни збільшеного коефіцієнта на кінець п'ятирічки представлені в табл. 9.2.

Таблиця 9.2.

Об'єм виробництва продукції на кінець прогнозного періоду

Види продукції	Об'єм виробництва в базисному періоді	Зміна коефіцієнта в прогнозованому періоді, %
Електроенергія, млрд кВт/ч	540	11,7
Нафта, млн т	260	-2,9
Вугілля, млн т	137,5	23,6
Газ, млн т	617,5	-21,7
Сталь, млн т	97,5	-5,6
Прокат, млн т	75	-7,5
Пластмаса, тис т	875	85,3
Цемент, млн т	77	-5,1

Товарна продукція всієї промисловості в базисному році склала 250 млн. грн. У прогностному періоді плануються середньорічні темпи приросту товарної продукції у розмірі 8,5 %.

Методичні рекомендації

Розрахунок збільшеного коефіцієнта в базисному році проводити, виходячи з об'ємів виробництва кожного виду продукції та об'єму товарної продукції всієї промисловості в базисному році за формулою:

$$\text{Збільшений коефіцієнт} = \frac{\text{Об'єм виробництва}}{\text{Товарна продукція}} * \text{Норма (1 млн грн)}.$$

Товарна продукція в прогностному періоді визначається за формулою:

$$\text{Товарна продукція в прогностному періоді} = \text{Товарна продукція в базисному періоді} * (1 + \text{середньорічний темп приросту})^{\text{період, роки}}.$$

Змістовний модуль № 3

Менеджмент органу державної влади

Тема 10. Внутрішня організація та управління органу державної влади

1. Ознайомлення з формальними методами прийняття управлінських рішень (платіжна матриця та ін.).
2. Ознайомлення з методами генерування управлінських рішень (мозковий штурм, анкетування, метод Делфі та інші).

Практичне завдання 10.1

Перед місцевою владою гіпотетичного селища стоїть проблема закупівлі двох автобусів для програми "Шкільний автобус". Розглядаються варіанти купівлі таких автобусів: NEOPLAN (Німеччина), Isuzu (Японія), ГАЗ-РУТА (Росія), Mercedes Benz (Німеччина), MAN (Німеччина). Визначте можливі критерії обмеження (не більше трьох), критерії вибору (не більше чотирьох) та їх вагу для вирішення цієї проблеми. Результати занесіть у таблицю та підготуйте необхідні дані для її заповнення.

Методичні рекомендації

Вага кожного оціночного критерію знаходиться у межах від 0 до 1, а їх сума по чотирьом критеріям дорівнює одиниці. Бали відповідності

кожної марки автобуса оціночним критерієм виставляються у діапазоні від 1 до 10. Скоректовані бали по кожному автобусу визначаються перемноженням балів за відповідність оціночному критерію і вагою цього критерію. Автобус тієї марки, який отримає найбільшу кількість скоректованих балів, і є найбільш оптимальним для закупівлі.

Таблиця 10.1

Таблиця формалізації управлінського рішення

Критерії обмеження:

- 1).....
- 2).....
- 3).....

Критерії вибору	Вага критерію	Автобус 1 (бали)	...	Автобус 5 (бали)	Автобус 1 (скоректовані бали)	Автобус 5 (скоректовані бали)
1							
2							
3							
4							
Загалом	1	-----		-----			

Практичне завдання 10.2

Вихідні дані

У місті N місцева адміністрація вирішила провести свято – день міста, а також завдяки цьому поповнити місцевий бюджет. Треба вирішити, де проводити свято – на свіжому повітрі на площі чи в будівлі місцевого театру.

Фінансовий результат залежить від погоди, яка буде в день свята. При гарній сонячній погоді свято на площі збере багато учасників і місцевий бюджет отримає значний прибуток. Але якщо піде дощ, то учасників свята буде значно менше і прибуток буде теж значно меншим. Другий варіант – свято в театрі. Цей варіант є значно кращим, якщо піде дощ – святкувати під дахом значно краще, ніж під парасолькою. Але в сонячну погоду мешканці міста не захочуть святкувати у будівлі.

Таким чином, кожний із двох варіантів має плюси і мінуси. Для того, щоб прийняти рішення методом платіжної матриці, не вистачає такої кількісної інформації:

1) наскільки вірогідна у день свята сонячна погода і наскільки – дощ;

2) які фінансові результати свята будуть при різних варіантах поєднання погоди та місця проведення свята. А таких поєднань всього чотири: сонячно – проведення свята на свіжому повітрі на площі, свято під дощем, в театрі при сонячній погоді, в театрі під час дощу.

На перше питання місцева адміністрація доручає відповісти місцевому гідрометцентру, на друге – групі із режисерів свята, бухгалтерів та представників дорогих фірм. Вони підготували відповіді, що зображені в табл. 10.2.

Таблиця 10.2

Прибуток міста при різних варіантах проведення свята

Погода	Свято на площі	Свято в театрі
Сонячно (60 %)	100 тис. грн	75 тис. грн
Дощ (40 %)	20 тис. грн	50 тис. грн

Завдання: виберіть найбільш ефективний варіант проведення свята, з використанням методу платіжної матриці.

Тема 11. Державна служба в Україні

1. Особливості державної служби в Україні.
2. Семінар-дискусія "Етика державного службовця".
3. Розрахунок вартості споживчого кошика.

Практичне завдання 11.1

Підготуйте доповіді щодо етики державного службовця в Україні та інших країнах світу (США, Великобританії, Франції тощо).

Практичне завдання 11.2

Ознайомтесь з постановою Кабінету Міністрів України, що регламентує склад мінімального споживчого кошика, який покладено у основу розрахунку прожиткового мінімуму.

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 14 квітня 2000 р. N 656

Набори продуктів харчування, набори непродовольчих
товарів та набори послуг для основних соціальних і
демографічних груп населення

Набір продуктів харчування для дітей
(одній дитині кілограмів на рік)

Найменування продукту	Вік дитини, років	
	0-6	6-18
Хлібопродукти:		
хліб пшеничний	29,2	51,1
хліб житній	14,6	28
борошно пшеничне	4,6	7,9
Крохмаль	0,7	1,1
Крупи, бобові, макаронні вироби:		
крупяні:	11,1	15,3
рисова	1,3	1,8
манна	0,9	1,2
пшоняна	1,7	2,3
гречана	2,4	3,4
вівсяна	0,7	0,9
інші крупи	4,1	5,7
бобові	0,6	0,8
макаронні вироби	2,9	4
Картопля	73	93,7
Овочі різні:		
капуста	16,4	21,9
помідори	16,4	21,9
морква	8,2	10,9
огірки	6,6	8,7
буряки	6,6	8,7
цибуля	6,6	8,7
інші овочі та баштанні	21,3	28,5
Фрукти різні:		
яблука	27,4	30,4
ягоди та виноград	8,2	9,1
цитрусові та інші тропічні плоди	5,5	6,1
кісточкові	5,5	6,1
груші	2,7	3
інші фрукти та горіхи	5,5	6,1
Соки плодово-ягідні та овочеві	45,6	54,8

Сухофрукти	3,65	5,5
Цукор	18,25	23,1
Мед	1,1	1,1
Кондитерські вироби	5,5	6,1
Масло вершкове	7,7	12,8
Олія	3	5,1
Яйця, штук	182,5	365
Молоко, молокопродукти:		
молоко незбиране	91,3	82,1
кисломолочні напої	91,3	82,1
сир	18,25	20,7
сметана	2,7	7,3
сир твердий	1,8	4,3
М'ясо, м'ясопродукти:		
м'ясо:		
яловичина, баранина, телятина	11,7	18,3
свинина пісна	5,8	9,2
птиця, кріль	5,8	9,2
субпродукти (печінка, язик, мозок)	5,9	9,1
м'ясопродукти:		
ковбаса варена, сосиски, сардельки	4	6,3
ковбаса напівкопчена	1,3	2,1
балик м'ясний, шинка, карбонат	1	1,5
сало	1	1,5
Риба, рибопродукти:		
риба свіжа, свіжоморожена	8,6	14,6
рибопродукти	4,2	7,3
Чай	0,073	0,1
Какао	0,365	0,365
Дріжджі	0,365	0,365
Сіль	1,8	3,3
Спеції (лавровий лист)	0,073	0,1

**Поживний склад середньодобових наборів
продуктів харчування для дітей**

Показник	Вік дитини, років				
	0-3	4-6	7-10	11-13	14-17

Білки, грамів	53	65	78	87	96
з них тваринні, грамів	33	37	39	44	48
Жири, грамів	53	58	70	77	84
з них олії, грамів	6	10	16	18	20
Вуглеводи, грамів	212	305	365	408	446
Енергетична цінність, ккал	1540	2000	2400	2675	2925

Набір продуктів харчування для працездатного населення (кілограмів/рік на одну людину)

Найменування продукту	Кількість
Хлібопродукти:	
борошно житнє	0,4
борошно пшеничне	9
хліб житній	39
хліб пшеничний	62
макаронні вироби	4
рис	2,5
пшоно	1
гречана крупа	2
вівсяна крупа	1,1
бобові	1,9
інші	0,5
Картопля	95
Овочі, баштанні:	
капуста	28
помідори, огірки	25
морква, буряк	18
цибуля, часник	10
баштанні	16
інші	13
Фрукти і ягоди:	
фрукти, ягоди свіжі	60
сухофрукти	4
Цукор, кондитерські вироби:	
цукор	24
кондитерські вироби	13
Олія	7,1
Маргарин	2
М'ясопродукти:	
яловичина	14
баранина	2
кріль	2

свинина	8
субпродукти	4
птиця домашня	12
сало	2
ковбасні вироби	9
Рибопродукти:	
риба свіжа	7
оселедці	4
інші	2
Молокопродукти:	
молоко незбиране	60
молоко з малим вмістом жиру	65
масло вершкове	5
сир твердий	3,5
сир м'який	10
сметана	5
Яйця, штук	220

Поживний склад

Білки, грамів	87,1
Жири, грамів	98,4
Вуглеводи, грамів	388,1
Енергетична цінність, ккал	2790,8

Набір продуктів харчування для непрацездатного населення (кілограмів/рік на одну людину)

Найменування продукту	Кількість
Хлібопродукти:	
борошно житнє	0,3
борошно пшеничне	8,8
хліб житній	38
хліб пшеничний	62
макаронні вироби	4,1
рис	2,3
манна крупа	0,9
пшоно	0,9
гречана крупа	2
вівсяна крупа	1,1
бобові	1,9
інші	0,6
Картопля	108
Овочі, баштанні:	
капуста	27,5
помідори, огірки	22

морква, буряк	16
цибуля, часник	8
баштанні	14,5
інші	10
Фрукти і ягоди:	
фрукти, ягоди свіжі	3,1
сухофрукти	1,8
Цукор, кондитерські вироби	22,5
Олія	6,7
Маргарин	1,5
М'ясопродукти:	
яловичина	12
баранина	0,9
свинина	9,5
субпродукти та інші	2
птиця домашня	5
сало	2
ковбасні вироби	6,6
Рибопродукти:	
риба свіжа	2,5
оселедці	0,7
Молокопродукти:	
молоко незбиране	83
молоко збиране, кефір	22
масло вершкове	3,9
сир м'який	7,6
сметана	4
Яйця, штук	187,5

Поживний склад

Білки, грамів	58,6
Жири, грамів	65,7
Вуглеводи, грамів	295,8
Енергетична цінність, ккал	2008,9

**Мінімальний набір предметів гардеробу для
чоловіків працездатного віку та пенсіонерів
(на одну особу)**

Найменування товару	Чоловік пра-		Пенсіонер	
	кіль-	термін	кіль-	термін
	кість	служби	кість	служби

	пред- метів, штук	пред- метів, років	пред- метів, штук	предме- тів, років
Верхній зимовий одяг куртка на синтапоні	1	4	1	5
Верхній демісезонний одяг плащ	1	5	1	8
Костюм (двійка)	1	5	1	7
Сорочка із змішаної тканини	5	4	3	5
Брюки:				
із напіввовняної тканини	1	4	1	5
із джинсової або бавовняної тканини	1	3	1	5
Джемпер, светр	1	3	1	6
Спортивний костюм	1	3	1	4
Натільна білизна:				
труси	5	2	4	2
майка	2	1	2	1
плавки	1	10	-	-
Панчішно-шкарпеткові вироби:				
шкарпетки	7	1	5	2
Головні убори:				
кашкет із вовняної тканини	1	6	1	7
шапка, шарф із вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі (комплект)	1	6	1	6
Галантерейні вироби:				
рукавиці із вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі	1	3	1	4
краватка	1	10	1	10
електробритва	1	6	1	6
інші* (30 відсотків)				
Взуття:				
зимове:				
чоботи утеплені	1	5	1	6
осінньо-весняне:				
черевики осінні	2	5	1	5
літнє та спортивне:				
кросове взуття	1	3	1	3

туфлі	2	5	1	5
домашнє	1	3	1	3
гумове	1	7	1	5

**Мінімальний набір предметів гардеробу для
жінок працездатного віку та пенсіонерів
(на одну особу)**

Найменування товару	Жінка працездатного віку		Пенсіонерка	
	кількість предметів, штук	термін служби, пред-метів, років	кількість предметів, штук	термін служби, пред-метів, років
Верхній зимовий одяг:				
пальто	1	8	1	10
Верхній демісезонний одяг				
пальто	1	7	1	8
плащ	1	5	1	8
Сукня:				
із напіввовняної тканини	1	5	1	6
із бавовняної тканини	1	3	1	2
Халат	1	5	2	5
Блузка	3	5	2	6
Спідниця із вовняної та напіввовняної тканини	1	5	1	6
Джемпер, светр	1	3	1	6
Спортивний костюм	1	3	1	4
Натільна білизна:				
труси	5	2	5	3
бюстгальтер	2	2	2	4
сорочка нічна	2	3	2	3
комбінація	2	4	2	4
купальник	1	4	x	x
Панчішно-шкарпеткові вироби:				
колготки	6	2	4	2
рейтузи	1	4	1	3
Головні убори:				
шапка, шарф із вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі (комплект)	1	4	1	5

хустка:				
напіввовняна	1	4	1	4
бавовняна	-	-	1	4

Галантерейні вироби: рукавички із вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі інші* (30 відсотків)	2	3	1	4
---	---	---	---	---

Взуття:

зимове:				
чоботи	1	5	1	6
осінньо-весняне:				
туфлі (на низькому підборі)	1	2	1	3,5
літнє та спортивне:				
туфлі	1	1,5	1	2,5
спортивне некросове	1	3	-	-
домашнє	1	3	1	3
гумове	1	3	1	2

**Мінімальний набір предметів гардеробу
для дітей від 0 до 6 років (на одну особу)**

Найменування товару	Кількість, штук	Термін служ- би, років
Верхній зимовий одяг: шуба із штучного хутра або пальто	1	2
Верхній демісезонний одяг: куртка на синтапоні	1	2
Сукня для дівчаток із напіввовняної тканини	2	3,5
Сорочка для хлопчиків із бавовняної та змішаної тканини	2	1
Брюки для хлопчиків: із напіввовняної тканини	1	2
із джинсової тканини	1	1,5
Джемпер, светр	1	2
Спортивний костюм	1	1
Гарнітур для новонароджених (шапочка, сорочечка, пелюшки)	1	6
Натільна білизна:		
труси	5	1,5
футболка	3	1

піжама	1	2
Панчішно-шкарпеткові вироби:		
шкарпетки	4	1
колготки	3	1
рейтузи	1	2
Головні убори:		
шапка, шарф із вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі (комплект)	1	2
Галантерейні вироби:		
рукавички з вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі	2	3
Взуття:		
зимове:		
чоботи (валянки)	1	1
осінньо-весняне:		
черевики, напівчеревики	1	1
літнє та спортивне:		
туфлі	1	1
домашнє	1	1
гумове	1	1

Мінімальний набір предметів гардеробу для дітей від 6 до 18 років (на одну особу)

Найменування товару	Кількість, штук	Термін служби, років
Верхній зимовий одяг:		
пальто або шуба із штучного хутра	1	3
Верхній демісезонний одяг:		
куртка із плащової (змішаної) або синтетичної тканини	1	3
Сукня для дівчаток	1	2
Блузка	1	3
Спідниця	1	4
Сорочки для хлопчиків із бавовняної та змішаної тканини	3	3
Шкільна форма	1	1,5
Брюки для хлопчиків із джинсової тканини	1	2
Джемпер, светр	1	3

Спортивний костюм	1	2
Натільна білизна:		
труси	5	2
футболка	5	2
купальник (плавки)	1	5
Панчішно-шкарпеткові вироби:		
шкарпетки	3	2
колготки	3	2
рейтузи	1	3
Головні убори:		
шапка, шарф із вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі (комплект)	1	3
Галантерейні вироби:		
рукавиці з вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі	1	3
Взуття:		
зимове:		
чоботи утеплені	1	2
осінньо-весняне:		
черевики, напівчеревики	1	2
літнє та спортивне:		
кросове	1	2
туфлі	1	2
домашнє	1	2
гумове	1	2
Шкільне письмове приладдя:		
сумка (рюкзак) учнівський	1	2
зошит (у перерахунку на 12 листків)	50	1
авторучка	10	1
підручник	2	1

Мінімальний набір текстильної білизни
(на одну середньостатистичну сім'ю)

Найменування товару	Кількість, штук	Термін служби, років
Ковдра:		
синтапонова	3	10
напіввовняна	3	8
Подушка	3	15
Пододіяльник	6	5

Простирадло	6	4
Наволочка	6	4
Рушник:		
простий	6	3
махровий	3	8
Хустки носові	3	1

Мінімальний набір предметів першої потреби, санітарії та ліків
(на одну середньостатистичну сім'ю)

Найменування товару	Кількість, штук	Термін служби, років
---------------------	--------------------	-------------------------

Предмети першої потреби:

миючі та чистячі засоби:		
мило туалетне (масою 100 грамів)	42	1
мило господарське (масою 250 грамів)	34	1
синтетичні миючі засоби (пакування 500 грамів)	24	1
шампунь (пакування 250 грамів)	6	1
крем для взуття (пакування 50 грамів)	6	1
засоби гігієни:		
зубна паста (пакування 75 грамів)	17	1
зубна щітка	6	1
одеколон	2	1
гребінка	3	1
санітарно-гігієнічні вироби з паперу	36	1
інші* (0,7 відсотка)		

Предмети санітарії та ліки:

вата (пакування 1 кілограм)	5	1
бинт (пакування 5 сантиметрів х 10 метрів)	5	1
судинорозширювальні (валідол, валеріана в пакуванні по 10 штук)	5	1
дезінфекційні засоби (йод, зеленка) в пляшечці	2	1
боле- та жарознижуючі засоби (анальгін, аспірин в пакуванні по 10 штук)	5	1
вітамінні (пакування по 10 штук)	9	1
гірчичники (пакування по 10 штук)	1	1
дитячий крем (тюбик)	1	1
інші* (8 відсотків)		

Мінімальний набір товарів культурно-побутового та господарського призначення
(на одну середньостатистичну сім'ю)

Найменування товару	Кількість,	Термін служби,
---------------------	------------	----------------

	штук	років
Посуд:		
тарілка	6	3
каструля	4	9
сковорода	2	9
чайник	1	8
чайний сервіз (6 персон)	1	5
столові прибори:		
ложка	6	10
виделка	6	10
ніж	3	10
Побутові прилади:		
холодильник (однокамерний)	1	15
телевізор (51 сантиметр по діагоналі)	1	10
пральна машина (типу "Малютка")	1	14
електропраска	1	9
люстра	4	25
настільна лампа	1	25
годинник будь-якого виду	2	12
радіоприймач однопрограмний	1	20
Меблі:		
шафа для одягу	1	25
набір для кухні	1	25
дзеркало для ванної кімнати	1	20
ліжко або диван	3	25
стіл письмовий (однотумбовий)	1	25
стілець	3	15
інші * (6 відсотків)		

* Визначено у відсотках до вартості непродовольчих товарів певної групи.

Набір житлово-комунальних послуг

Найменування послуги	Одиниця виміру	Кількість на рік	Кількість на місяць
Користування житлом	кв. метрів (загальної площі) на одну особу		21
Водопостачання та водовідведення:			
у будинках з водопроводом і каналізацією без ванн і гарячого водопостачання	куб. метрів на одну особу	38,3* ----- 36,5	3,2 --- 3
у будинках з водопроводом, каналізацією, ваннами і	---	51 -----	4,4 ---

газовими підігрівачами		51,1	4,3
у будинках з водопроводом, каналізацією, централізованим гарячим водопостачанням, ваннами 1500-1700 міліметрів, душам	-"-	69,3 ----- 67,5	5,8 --- 5,6

Теплопостачання у розрахунку
на одну особу в середньому по
Україні:

опалення житлових будинків з централізованими системами теплопостачання	Гкал на кв. метр	0,13	0,009
гаряче водопостачання в житлових будинках з централізованими системами теплопостачання	Гкал на одну особу	1,3	0,1
опалення житлових будинків з централізованими системами теплопостачання	-"-	2,4	0,2

Газопостачання:

для споживачів з установленою плитою газовою за наявності централізованого гарячого водопостачання	куб. метрів на середньо- статистичну сім'ю		31,36
для споживачів з установленою плитою газовою за відсутності централізованого гарячого водопостачання та газового водонагрівача	-"-		58,56
для споживачів з установленою плитою газовою та водонагрівачем	-"-		75,52
для споживачів з індивідуальним опаленням у будинках не вище двох поверхів	-"-		431,2

Електроенергія:

для квартир, що обладнані газовою плитою	кВт.г на середньооста- тистичну сім'ю	1320	110
---	--	------	-----

для квартир, що обладнані електроплитою	-"-	2700	225
---	-----	------	-----

Послуги зв'язку та інформативні:

передплата (придбання) газет та журналів	штук на середньостатистичну сім'ю	52	
розмови місцевого телефонного зв'язку	хвилин на одну особу		15
листування в межах України	конвертів на середньостатистичну сім'ю		1
радіоточка	штук на середньостатистичну сім'ю		1
телеантена	-"-		1

 * У чисельнику - водопостачання, у знаменнику - водовідведення.

Набір побутових послуг
 (у середньому на душу населення на рік)

Найменування послуги	Одиниця виміру	Діти		Працевдатні особи	Особи, які втратили працевдатність
		до 6 років	від 6 до 18 років		
Ремонт взуття	пар взуття	-	1	2	2
Ремонт одягу	одиниць одягу	-	0,2	0,3	0,3
Ремонт телевізорів	телевізорів				
Ремонт холодильників та пральних машин	одиниць побутової техніки	-	-	0,2	0,2
Ремонт годинників	годинників	-	0,1	0,2	0,2
Ремонт житла (матеріали для ремонту)	замовлень на ремонт	-	-	0,1	0,1

Послуги пралень	кілограмів	-	-	-	2
Хімчистка та фарбування одягу	одиниць одягу	-	0,5	1	0,5
Послуги лазень і душових	чоловіко-відвідувань	-	0,5	1	1
Фотопослуги	замовлень на документи	-	0,2	0,2	0,1
Перукарські послуги	стрижок волосся	0,4	4	4	4

Транспортні послуги
(у середньому на душу населення на рік)

Найменування послуги	Діти до 6 років	Діти від 6 до 18 років	Працездатні особи	Особи, які втратили працездатність
Поїздки міським автомобільним, електричним транспортом та метрополітенем	-	147	524	-
Поїздки приміським автомобільним та залізничним транспортом	-	27	95	-

Послуги культури

Найменування послуги	Одиниця виміру	Кількість на рік
Відвідування театрів, кінотеатрів, клубів, музеїв, парків, зоопарків, заповідників, цирків, музичних установ, бібліотек, придбання книг	разів (штук) на середньостатистичну сім'ю	12

Завдання. Підготуйте доповіді щодо відмінностей складу мінімального споживчого кошику в Україні та інших розвинених країнах. Вкажіть також розмір мінімального прожиткового мінімуму на поточний рік, мінімальної заробітної плати.

Зробіть свої розрахунки вартості мінімального споживчого кошику на місяць для окремих груп населення (діти, працездатне населення, непрацездатне населення). Які б товари і послуги ви додали б до складу мінімального споживчого кошика.

Тема 12. Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади

1. Кейс-метод "Світовий досвід визначення ефективності державного управління у розвинених країнах".
2. Загальна соціальна ефективність державного управління.
3. Громадський контроль за діяльністю органів державного управління.

Практичне завдання 12.1

Ознайомтесь з практикою оцінки ефективності державного управління у розвинених країнах.

Усі країни Організації економічного співробітництва та розвитку розробили цілісну систему виконавчих критеріїв і, на національному рівні, мають обов'язкові програми щодо забезпечення підтримки даної системи оцінювання.

У США Федеральний уряд і більш ніж тридцять штатів мають законодавчо затверджені виконавчі критерії для своїх департаментів і муніципалітетів. Цей процес стає все більш динамічним у визначенні та уточненні критеріїв, оцінки їх відповідності як інтересам муніципалітетів, так і громадськості.

У Канаді федеральний уряд та всі провінції свою діяльність будують на затвердженій системі оцінки результативності. Починаючи з 2001 року муніципалітети Канади були залучені до реалізації нової програми оцінки результатів діяльності – першої повномасштабної програми такого виду в Північній Америці. Від муніципалітетів вимагалось надання в Міністерство муніципальних справ інформації щодо результатів діяльності відповідно до нових критеріїв її оцінки, а також звітувати перед платниками податків. Ця програма з оцінки результативності вміщує 35 оціночних критеріїв в 9 сферах діяльності муніципалітету з надання послуг.

Зазначена програма враховує ефективність та продуктивність муніципальних послуг, а саме:

відображає: більшість затрат по муніципалітетам; сферу провінційно-муніципальних інтересів;

допомагає поліпшити та спростити оцінку діяльності органів місцевої влади з боку громадськості;

оперує цифрами, які відносно легко зібрати, підрахувати та порівняти; підпадає під муніципальну відповідальність.

У цілому програма з запровадження та застосування критеріїв оцінки є новою і для західних країн, де її використовують декілька останніх років. Але результати такі, що привертають до реалізації програми все більшу кількість країн та регіонів. У муніципальному секторі існує чимало прикладів застосування критеріїв оцінки результативності, які завжди дають відчутний ефект.

В Європейських системах управління використовуються такі системи забезпечення та оцінювання якості, як TQM (Total Quality Management), SQMS (Scottish Quality Management System), ISO (International Standardization) та інші.

У багатьох країнах використовують елементи зазначених критеріїв для оцінки як якості роботи, так і витрат на надання таких послуг як утримання доріг, парків, водопостачання, прибирання вулиць та ін.

Як зазначають деякі зарубіжні науковці, систематичний незалежний перегляд якості надання послуг повинен мати двоякий ефект:

підвищення якості послуг і сприяння досягненню кращих результатів;

виявлення ступеня неоднорідності якості послуг, що впливатиме на споживацький вибір.

Наприклад, при наданні такої послуги як водопостачання, в країнах-членах ОЕСР враховуються такі показники:

поточні витрати на обробку води (продуктивність обробки води);

поточні витрати на водопостачання (продуктивність водопостачання);

приблизні втрати води (% води, котрий не обраховується);

результати проб, тестування (результати тестів обробки води, обладнання та системи водопостачання);

кількість поломок по всіх напрямках постачання води по км труб;

мінімізація втрат води;

ефективність: вода збережена, безпечна та відповідає вимогам.

Критерії оцінювання якості процесу водопостачання у місті Торонто наведено у табл. 12.1.

**Критерії оцінювання якості процесу водопостачання
м. Торонто (Канада)**

Сфера послуг та виміри	Очікувані результати	Визначення
Поточні витрати на обробку води	<i>Продуктивність</i> обробки води муніципалітетом	Поточні витрати на обробку води в млн л
Поточні витрати на водопостачання	<i>Продуктивність</i> муніципального водопостачання	Поточні витрати на водопостачання в км. трубопроводу
Приблизні втрати води	<i>Ефективність</i> : мінімізація втрат води	% води, котрий не йде в рахунок
Результати проб, тестування	<i>Ефективність</i> : вода збережена та відповідає потребам населення	Результати тестів по обробці води, обладнанню та системі водопостачання
Процес водопостачання	<i>Ефективність</i> : вода збережена, безпечна і відповідає нормам	Кількість поломок по всім напрямкам постачання води по км. труб

Завдання. Як можна використати світовий досвід з оцінки якості державного управління в Україні?

Розробіть критерії оцінювання якості певної державної послуги в Україні за прикладом оцінювання якості процесу водопостачання в Канаді.

Практичне завдання 12.2

Заповніть табл. 12.2.

Таблиця 12.2

**Порівняльна характеристика бюрократичної системи управління
та моделі державного менеджменту**

Критерії відмінності	Модель управління	
	Система бюрократичного управління	Модель державного менеджменту
Зосередження уваги, зусиль і ресурсів	На власних потребах і перспективах	На потребах і перспективах споживача
Тип внутрішніх структури і відносин		
Спосіб оцінки власної діяльності й ефективності		
Гнучкість структури		
Зворотній зв'язок		
Структура розподілу праці		

Змістовний модуль № 4

Взаємодія органів публічної влади центральних та регіональних органів управління

Тема 13. Відносини органів публічної влади в системі управління

1. Відносини центральних та регіональних органів державної влади з громадянами, організаціями, судовими органами в Україні.

2. Кейс-метод "Досвід закордонних країн у формуванні відносин органів публічної влади в системі управління"

Практичне завдання № 13.1

Після вивчення лекційного матеріалу складіть схему за назвою "Напрями взаємодії центральних та регіональних органів державної влади".

Практичне завдання 13.2

Підготуйте доповідь за темою "Формування відносин органів публічної влади у країнах Західної Європи (Германія, Австрія, Франція) та США.

Практичне завдання 13.3

Визначити відтворювальну структуру капітальних вкладень (%) на п'ятий рік прогнозного періоду.

Вихідні дані

Таблиця 13.1

Відтворювальна структура капітальних вкладень

Напрями капітальних вкладень (КВ)	1 рік Обсяг КВ, млн. грн	2 рік Абсолютний приріст до 1-го року, млн грн	3 рік Коефіцієнт росту до 2-го року, раз	4 рік Темп росту до 3 року, %	5 рік Темп приросту до 4-го року, %
Нове будівництво	800	-100	0,8	80	-50
Реконструкція	1 400	200	1,5	120	20
Технічне переозброєння	1 600	-400	104	90	0
Розширення	1 000	200	1,0	100	10

Тема 14. Розвиток системи державного та регіонального управління

1. Семінар-дискусія "Напрями адміністративної реформи в Україні".
2. Використання світового досвіду державного управління розвинутих країн в Україні.

Практичне завдання № 14.1

Розробіть схему "Сучасна система органів центральної та місцевої державної влади в Україні". Які зміни відбулися протягом останніх років у структурі влади внаслідок проведення адміністративної реформи в Україні?

Практичне завдання 14.2

Заповніть табл. 14.1.

Таблиця 14.1

Сучасні моделі державного управління

Моделі державного управління	Характеристика
Англосаксонська	
Германська	
Французька	
Скандинавська	
.....	
.....	

Практичне завдання 14.3

Визначити:

1. Втрати ВВП від недовикористання виробничих можливостей країни.
2. Як повинен змінюватися ВВП для того, щоб скоротити рівень безробіття на 1,1 % протягом одного року.
3. Як повинен змінюватися ВВП для того, щоб скоротити рівень безробіття на 1,1 % протягом двох років.

Вихідні дані

Рівень безробіття в Україні на кінець 2011 р., розрахований за методологією Міжнародної організації праці (МОП), склав 8,2 %, рівень

природного безробіття – 6 %. Номінальний ВВП у 2011 році становить – 1 316,6 млрд грн.

Методичні рекомендації

Математична залежність втрат ВВП від циклічного безробіття була виведена Артуром Оукеном (закон Оукена) і формулюється таким чином: якщо фактичний рівень безробіття перевищує природний на 1 %, то втрати ВВП становлять 2,5 %. Закон Оукена характеризує також і зворотний взаємозв'язок: щорічний приріст реального ВВП на 2,7 % утримує рівень безробіття на постійному рівні, кожні додаткові 2 % приросту ВВП знижують рівень безробіття на 1 %.

Рекомендована література

1. Державне управління в Україні : навч. посібн. / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : 1999. – 432 с.

2. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки / Дідківська Л. І., Головка Л. С. – К. : Знання, 2007. – 214 с.

3. Малиновський В. Я. // Державне управління : навч. посібн. / Малиновський В. Я. – 2-ге вид., доп. та перероб. – К. : Атіка, 2003. – 576 с.

4. Мельник А. Ф. Державне управління : навч. посібн. / Мельник А. Ф., Оболенський О. Ю. – К. : "Знання", 2004. – 175 с.

5. Оболенський О. Ю. Державна служба : підручник / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2006. – 472 с.

6. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22.07.1998 р., № 810 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 21. – С. 32.

7. Чистов С. М. Державне регулювання економіки : навч. посібн. / Чистов С. М., Никифоров А. Є., Куценко Т. Ф. – К. : КНЕУ, 2000. – 316 с.

Ресурси мережі Інтернет

8. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (редакція від 01.10.2011р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (редакція від 02.10.2011р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Державний комітет статистики. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2012 рік та основні напрями розвитку на 2013 і 2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.
12. Державне управління: теорія та практика. Засновник Національна академія державного управління при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/>.
13. Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com>.
14. Європейська хартія місцевого самоврядування (укр/рос) від 15.10.1985 (редакція від 16.11.2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
15. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (редакція від 04.02.2011р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
16. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (редакція від 11.10.2011р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
17. Про всеукраїнський та місцеві референдуми : Закон України від 03.07.1991 № 1286-XII (редакція від 01.01.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
18. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 586-XIV (редакція від 19.05.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
19. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (редакція від 07.08.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
20. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 09.12.2010 № 1085/2010 (редакція від 23.07.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
21. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування : Закон України від 15.07.1997 № 452/97-ВР (редакція від 15.07.1997 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

22. Про Стратегію реформування системи державної служби в Україні : Указ Президента України від 14.04.2000 № 599/2000 (редакція від 14.04.2000 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

23. Радник. Український юридичний портал. – Режим доступу : <http://radnuk.info/pidrychnuku/derj-upr>.

24. Русский гуманитарный интернет-университет. – Режим доступа : <http://www.i-u.ru/biblio>.

25. Сервер Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

26. Территориальное управление: государственное, региональное, муниципальное [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vasilieva.narod.ru/>.

27. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.

Практикум
з навчальної дисципліни
"ДЕРЖАВНЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ
УПРАВЛІННЯ"
для студентів галузі знань 0306
"Менеджмент та адміністрування"
всіх форм навчання